

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

О Ц І Н Ю В А Н Н Я Е Ф Е К Т И В Н О С Т І Д Е Р Ж А В Н О Г О В П Л И В У Н А З О В Н І Ш Н Ь О Е К О Н О М І Ч Н У Д І Я Л Ь Н І С Т Ь П І Д П Р И Є М С Т В

Анотація. Розглянуто механізм державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємства та способи його впливу на ефективність суб'єктів господарювання. Виявлено основні показники оцінювання державної підтримки вітчизняних підприємств на зовнішньому ринку.

Аннотация. Рассмотрен механизм государственного регулирования внешнеэкономической деятельности предприятия и способы его влияния на эффективность субъектов хозяйствования. Выявлены основные показатели оценивания государственной поддержки отечественных предприятий на внешнем рынке.

Annotation. The article reviews the mechanism of state regulation of foreign trade of enterprises and its impact on the efficiency of businesses. Key indicators for assessing public support to domestic enterprises in the international market were identified.

Ключові слова: державне регулювання, зовнішньоекономічна діяльність, державна підтримка, показники ефективності, механізм державного регулювання.

Держава відіграє важливу роль у ефективному розвитку економіки, причому необхідним є постійне балансування на межі регулювання та дерегулювання з метою уникнення надмірного втручання і виникнення небажаних диспропорцій.

Формування механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств для вирішення проблем щодо розвитку й ефективного використання виробничого та експортного потенціалу України є на сьогодні актуальною проблемою. Значна кількість макроекономічних заходів, здійснених протягом років незалежності держави, свідчить не тільки про їх непослідовність та суперечливість, а навіть про регресивний вплив багатьох важелів та інструментів регулювання як на зовнішньоекономічну, так і на загальногосподарську діяльність вітчизняних суб'єктів підприємництва.

Питаннями розвитку регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємства та підвищення ефективності державного впливу займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: І. Багрова, Д. Стеченко, Т. Смовженко, І. Михасюк, Ю. Захарій, В. Андріанов, Б. Райзберга та ін. [1 – 7]. Однак необхідно приділити особливу увагу методам оцінювання ефективності державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Саме тому метою даної роботи є визначення оптимальної системи оцінювання впливу держави на ЗЕД суб'єктів господарювання.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств потребує особливого підходу, який стимулюватиме їх до акумуляції фінансових і матеріальних ресурсів, нематеріальних активів, а також створить передумови до постійного оновлення виробничих процесів, виробництва конкурентоспроможної продукції та виходу з нею на нові зовнішні ринки збуту чи розширення вже існуючих. Слід зазначити, що малі і середні підприємницькі структури не завжди здатні виробляти таку високотехнологічну, ресурсо- та капіталомістку продукцію, як великі. Тому вони природно співіснують один з одним, задовольняючи різні аспекти продуктивних потреб ринку і можуть здійснювати виробничу кооперацію у формі субпідряду, франчайзингу, ліцензування тощо. Малі підприємницькі структури переважно зосереджені у сфері послуг, яка в розвинутих країнах виробляє значну частку ВВП, і тому їх роль як інфраструктурного та обслуговуючого чинника розвитку підприємств є також надзвичайно важливою і незаперечною.

Ефективність державного регулювання необхідно оцінювати з двох боків. З одного боку, оцінюється ефективність діяльності держави як виразника національних інтересів, регулятора соціально-економічних процесів та органу, що впливає своїми обов'язковими приписами на умови функціонування ринкових суб'єктів, з іншого – як великого власника і суб'єкта ринку. В обох випадках критерії оцінювання державного регулювання різні. Що стосується оцінювання ефективності державного регулювання як виразника загальнонаціональних інтересів, то слід вказати на відсутність будь-яких критеріїв, що дозволяють оцінити вплив кожного його важеля на національну економіку. Універсального критерію оптимальності державної участі в ринковій системі немає. Питання про ефективність державного регулювання гостро стоїть і в Україні.

Основною економічною метою держави є забезпечення високого рівня життя громадян. Шляхи досягнення мети і його результати відображаються в показниках державного регулювання.

Як критерій ефективності державного регулювання економіки стосовно України може бути обрано розвиток продуктивних сил, що оцінюється в кінцевому рахунку через зростання добробуту. Якщо конкретизувати цей узагальнений критерій, то до критеріїв можна віднести спад або підйом виробництва (відсутність або наявність економічного зростання), ступінь керованості економікою і соціальними процесами. Необхідно також включити в критерії ефективності підвищення ефективності виробництва (зростання продуктивності праці, ресурсозбереження). Крім того, для характеристики динаміки рівня державного

регулювання можуть бути використані показники абсолютної і відносної зміни обсягів фінансування, які дозволяють порівняти фактичні результати з даними минулих періодів і виявити сформовані тенденції в системі державної підтримки виробництва [8].

Ефективність державної підтримки можна оцінити як співвідношення між витратами бюджетних коштів, спрямованих на розвиток галузей, та отриманими результатами (ефектами) від їх застосування. Досягнуті ефекти можуть виражатися як в натуральному, так і у вартісному вираженні. Їх можна розглянути на рисунку.

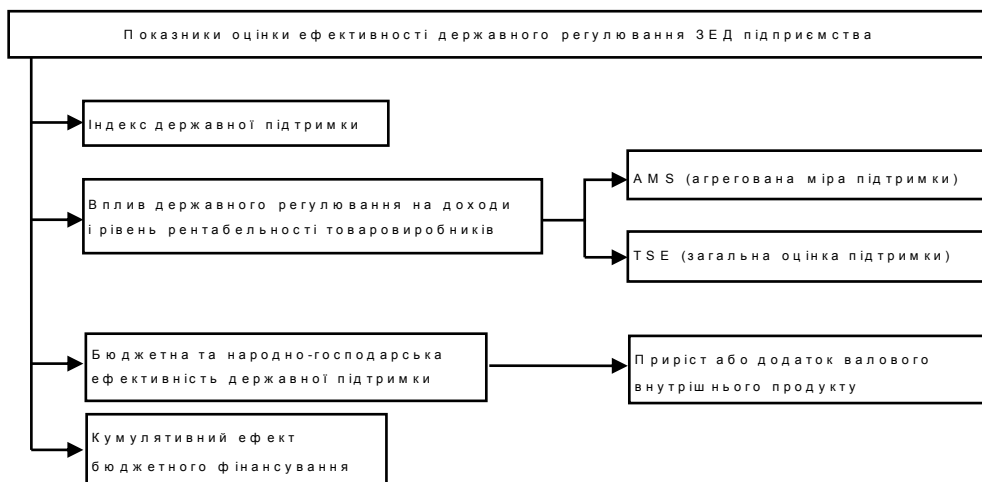

Рис. Показники оцінки ефективності державного регулювання ЗЕД підприємств

У складі цієї групи обчислюються такі групи показників:

а) індекс державної підтримки становить відношення індексу фізичного обсягу валової продукції національного господарства до темпів зростання реальних бюджетних витрат. Основні недоліки такого показника – необхідність приведення бюджетних витрат у порівнювальний вигляд, наявність лагу бюджетних інвестицій;

б) вплив державного регулювання на доходи і рівень рентабельності товаровиробників. У рамках цієї групи у світовій практиці використовується низка оцінних показників [9]:

AMS (aggregate measure of support) – агрегована міра підтримки, що показує ступінь впливу внутрішньої політики на умови міжнародної торгівлі.

Заходи державної підтримки виробників розділяють на ті, що впливають на умови світової торгівлі (міри "жовтого кошика": цінові субсидії виробникам, імпорتنі тарифи), і ті, що не чинять такого впливу (заходи "зеленої скриньки").

TSE (total support estimate) – загальна оцінка підтримки показує загальну суму трансфертів, яку отримує господарство від платників податків та споживачів у результаті політики підтримки галузі.

Більшість показників впливу державної підтримки на доходи і рівень рентабельності товаровиробників не враховують різницю валютних курсів, що ускладнює інтерпретацію цих коефіцієнтів та вказує на неточність;

в) бюджетна та народногосподарська ефективність державної підтримки. Ця група показників відображає точки зору конкретних товаровиробників, економіки країни, економіки регіону, бюджетів різних рівнів, муніципальних утворень, продавців ресурсів для галузі, покупців продукції та ін. Для оцінки суспільної ефективності рекомендується ряд методів, в основу яких цілком справедливо закладається приріст або додаток валового внутрішнього продукту (ВВП);

г) як окрема група показників економічної ефективності державного регулювання виділяється кумулятивний ефект бюджетного фінансування, який виражається сумою фінансових ресурсів, залучених на розвиток національного господарства внаслідок заходів підтримки. До їх числа слід віднести обсяг бюджетних і позабюджетних коштів всіх рівнів [10].

Таким чином, для оцінювання ефективності державної підтримки необхідно розраховувати в однаковому співвідношенні всі групи показників, що забезпечить комплексність, точність, об'єктивність і достовірність отриманих результатів, а також їх практичне застосування.

Стимулювання вітчизняних територіально-виробничих систем є необхідним для формування у майбутньому українських багатонаціональних та транснаціональних корпорацій. Без такої підтримки науковий і виробничий потенціали України будуть лише використовуватися зарубіжними компаніями, а країна буде сприйматися на міжнародній арені як постачальник дешевої робочої сили та сировини.

Наук. керівн. Бестужева С. В.

Література: 1. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства / І. В. Багрова, Н. І. Редіна, В. С. Власюк та ін. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – С. 580. 2. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Д. М. Стеченко. – К.: Вікар, 2003. – 262 с. 3. Смовженко Т. С. Державна політика сприяння розвитку підприємництва: [монографія] / Т. С. Смовженко. – Львів: Вид-во ЛБІ НБУ, 2001. – 464 с. 4. Державне регулювання економіки / [І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупката ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф., акад. АН Вищої школи України І. Р. Михасюка; Львівський національний університет ім. І. Франка. – Львів: "Українські технології", 1999. – 640 с. 5. Захарій Ю. Державне субсидування експорту як інструмент зовнішньоторговельної політики / Ю. Захарій // Зовнішня торгівля. – 1999. – № 1–2. – С. 188–190. 6. Андрианов В. Государственное управление: мировой опыт и российские реалии / В. Андрианов // Общество и экономика. – 2001. – № 11–12. –

С. 117–129. 7. Экономика : учебник / под ред. Б. А. Райзберга. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 720 с. 8. Крупін В. С. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності територіально-виробничих систем : монографія / В. С. Крупін ; НАН України. Ін-т регіональних досліджень ; наук. ред. С. О. Іщук. – Львів, 2009. – 218 с. 9. 3. Латинін М. А. Оцінка рівня державної підтримки аграрного сектора за допомогою конвенційних методів. [Електронний ресурс] / М. А. Латинін. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DUTP/2005-1/txts/LATININ.htm>. – Назва з екрану. 10. Joseph Heath. The Theory of interests / Joseph Heath // Journal of Business Ethics. – 2004. – № 53. – P. 247–265.